

Hva skjedde på K2 den 1. august 2008¹?

(NKF/Stein Tronstad 9.12.2008)

Den verste tragedien i den dystre historien til K2, fjellenes fjell, utspant seg i løpet av et drøyt døgn fra 1. august 2008. I alt omkom 11 klatrere på fjellet, blant dem Rolf Bae fra den norske K2-ekspedisjonen. Hvordan kunne det gå så fryktelig galt? Det finnes ikke noe enkelt svar på det spørsmålet, men en begynnelse vil være å få klarhet i hva som faktisk skjedde. Det følgende er en oppsummering av hendelsesforløpet basert på det som er kjent fire måneder etter ulykkene.

Toppen av K2 sett fra leir 4 på Abruzziryggen. Skulderen i forgrunnen. Foto: Lars Nessa.

¹ Denne rapporten gjenspeiler det som var tilgjengelig av informasjon i desember 2008. Det generelle bildet synes fortsatt å være riktig, men flere detaljer har seinere vist seg å ikke stemme. Siden 2008 har flere nye bøker bidratt til et mer komplett bilde av ulykkene – selv om beretningene spriker med hensyn til viktige detaljer, delvis av årsaker forklart i denne rapporten. For en grundig, veldokumentert og nøytral framstilling anbefales Graham Bowleys bok “No Way Down”. Se <http://www.nowaydownthebook.com>. S.T. 10. august 2011.

Et komplisert puslespill

Som så ofte før var det en serie av enkelthendelser og uheldige omstendigheter som til slutt bygde seg opp til en massiv krisesituasjon, og som så ofte før viser det seg at hendelsesforløpet var betydelig mer sammensatt enn det som kom fram i media umiddelbart etterpå. Situasjonen på fjellet var i seg selv svært uoversiktlig, med et trettitalls involverte spredt ut over et stort område. Mye av dramaet foregikk i mørke. Kommunikasjonsforholdene var ekstremt vanskelige. De fleste klatrerne oppfattet bare det som skjedde med og i umiddelbar nærhet av dem selv, til dels med sansene sløvet slik de blir under store anstrengelser i stor høyde. I ettertid er historier blitt fortalt på bakgrunn av ulike situasjonsbilder, kanskje i affekt etter vennetap og sterke inntrykk, og kanskje forvrent på sin veg gjennom flere ledd fram til nyhetsmedia og nettsider. All informasjon må derfor vurderes kritisk og sammenholdes med andre kilder før bildet kan tegnes.

Så langt det gjelder de norske klatrerne er omstendighetene nokså godt klarlagt, og det som følger bygger på informasjon fra ekspedisjonsmedlemmene. Hva gjelder de andre klatrerne på fjellet, er vi henvist til å sette sammen et puslespill av informasjonsbrokker fra samtaler, intervjuer, blogger, nettsider og nyhetsmedia. Selv fire måneder i ettertid spriker kildene på mange punkter, av nevnte årsaker. Følgende framstilling kan sies å være forsøk på å sette sammen bitene i puslespillet slik de passer med hverandre, og må selvsagt tas med atskillige forbehold.

Opptakt

Det startet veldig bra, både for nordmennene og mange andre. Alle holdt seg i fin form og akklimatiserte godt. Legging av ruta oppover fjellet gikk planmessig og stort sett i et godt samarbeid mellom flere ekspedisjoner utover juli. Etter en lengre periode med ustabil vær, mye venting og stigende utålmodighet blant klatrerne, ebbet måneden ut i et stabilt godvær. Alt så ut til å ligge til rette for et toppforsøk i månedsskiftet. I løpet av torsdag 31. juli var omkring 30 klatrere kommet i posisjon i leir 4, den øverste leiren på Abruzziryggen, ca 8000 meter over havet.

Det gjaldt også hele den norske ekspedisjonen – Rolf Bae, Cecilie Skog, Øystein Stangeland og Lars Nessa – som kom opp fra leir 3 i skumringen, rundt kl 1930. For øvrig lå det ekspedisjoner og enkeltklatrere fra Nederland, Italia, Sør-Korea, Serbia, Frankrike og USA/Australia/Sverige i leir 4 denne kvelden. Den norske ekspedisjonen og minst en av de andre opererte helt selvstendig på fjellet, mens de øvrige hadde med seg høydebærere fra Nepal og Kashmir. Et par av ekspedisjonene var i realiteten guidet av sherpaer.

Flere av ekspedisjonene, også den norske, hadde hatt ulike samarbeid om å etablere de to rutene – Cesen og Abruzziryggen – opp til leir 4. Før toppforsøket hadde nederlenderne, sørkoreanerne, italienerne og amerikanerne avtalt et felles opplegg for å legge ut faste tau opp de brattere partiene på vegen mot toppen. Allerede før lagene nådde leir 4, hadde planen fått en brist som de færreste av klatrerne var klar over. To av koreanernes høydebærere var blitt syke i leir 2, blant dem Sheehan Baig, den mest erfarne av dem og i praksis lederen for den gruppen som skulle legge ut tauene over leir 4. De to antas å ha

blitt matforgiftet, og de snudde og gikk ned igjen fra leir 2. Utstyret de hadde med seg, ble ikke omfordelt på andre. Dermed ble nær halvparten av tauene som skulle brukes i Flaskehalsen, liggende igjen i leir 2 uten at de andre lagene var klar over det.

Toppdagen

Natt til 1. august

Høydebærerne skulle etter planen starte før midnatt og legge ut noen hundre meter tau opp gjennom Flaskehalsen og ut traversen under og forbi hengebreen som blokkerer ruta rundt 8300 m.o.h. Først da denne gruppen skulle legge av gårde seint om kvelden 31. juli, ble det oppdaget at to personer og halvparten av tauene manglet. Dette forsinket starten en god del, og først godt over midnatt kom gruppen av gårde, anført av sherpaene Pemba Gyalje og Chhiring Dorje. Begge to var på fjellet for å klatre det selv, på hhv den nederlandske ("Norit") og den amerikanske ekspedisjonen. I tillegg var antakelig 2 sherpaer fra den koreanske ekspedisjonen med – Jumich Bhote og Pasang Lama – samt den spanske soloklatreren Alberto Zerain som kom opp fra leir 3 mens forberedelsene pågikk i leir 4.

Etter avtalen skulle faste tau bare legges i den bratte delen av Flaskehalsen og traversen, men etter påtrykk fra koreanerne og muligens andre ekspedisjoner med høydebærere, ble arbeidet ble påbegynt lavere ned, i de moderat bratte partiene nærmere leir 4. Under alle omstendigheter tok tauene slutt midt i Flaskehalsen, og framdriften stoppet opp.

Morgenen 1. august

Lars, Øystein, Cecilie og Rolf våknet rundt kl 02, smeltet vann og gjorde seg klare, og kom seg av gårde rett før kl 03. De var blant de første til å legge ut etter høydebærerne, samt den koreanske ekspedisjonen som lå en time foran. Andre fulgte etter, til de siste la ut fra leir 4 rundt kl 05. Nordmennene deltok ikke i avtalen om å legge ut tau, men hadde bidratt med tau lengre ned og ble ønsket velkommen til å bruke tauene videre oppover.

Nokså tidlig, før det ble bratt, traff nordmennene på faste tau, og skjønnte at disse ikke var lagt ut etter planen. Koreanerne ble også tatt igjen ganske fort, for det gikk tregt med å legge ut tauene opp mot Flaskehalsen. Der det bratnet, kom det rop fra sherpaene høyere opp om å stoppe, uten at det ble helt klart hva problemet besto i. Dette utløste en del venting fram mot daggry. Flere klatrere kom opp nedenfra, før det endelig ble klart at tauene hadde tatt slutt. De mest selvgående ekspedisjonene i front, nordmennene og nederlenderne, tok initiativet og sørget for at tau fra de nederste seksjonene ble kappet løs, kveilet og båret oppover.

På dette tidspunktet erkjente flere av de bakerste klatrerne, inkludert den amerikansk-svensk-australske ekspedisjonen, at tida ville løpe fra dem. De valgte å snu og utsette toppforsøket til dagen etter, og kom seg ned igjen til leir 4 rundt kl 7. Flertallet fortsatte likevel oppover mot Flaskehalsen, en trang og 55-60 grader bratt passasje med snø og isdekt klippe oppunder hengebreen.

Flaskehalsen og traversen sett fra leir 4. Blå stipling viser hvor det ble lagt ut tau på toppdagen. Foto: Lars Nessa.

Formiddag i Flaskehalsen

De forreste klatrerne nådde toppen av Flaskehalsen på slutten av formiddagen, antakelig mellom kl 11 og 12. Spanjolen Alberto Zerain hadde tatt teten, og ledet opp selve Flaskehalsen og videre ut den vanskeligste passasjen i overgangen mellom Flaskehalsen og traversen, et klippeparti og en 70 graders isbulk fra hengebreen. Etter å ha gått de første 50 meterne ut på traversen, koplet han seg fri og soloerte videre til toppen. I mellomtiden hadde Øystein, nå langt framme i køen, fått opp mer tau nedenfra. Han passerte koreanerne og møtte de fremste der Zerain hadde koplet seg ut. Meningen var at Øystein skulle lede videre, men han begynte å bli kaldere og dessuten dehydrert. I stedet ble det den koreanske ekspedisjonen som tok tauet videre mens Øystein fikk på seg dundressen igjen og ventet på Cecilie, Lars og Rolf.

Lenger bak fulgte resten av koreanerne, de andre norske klatrerne og flere andre i en nokså tett kø. Til sammen var rundt 25 klatrere på veg oppover på dette tidspunktet, og køen beveget seg svært sakte. Stemningen var noe anspent, siden mange var inne på de samme tauene med nokså magre sikringspunkter i isøkser og halvt avbundne skruer. Noen av de klatrerne som gikk uten oksygen var slitne og fjerne. I sola og varmen gikk det ett og annet steinsprang fra hengebreen, men det fantes ikke spor etter tidligere skred. Lars koplet seg løs en periode og sikret seg selv ut på et klippeframspring for å ta lunsj.

Han kjente seg tryggere fri fra hovedtauet, mens han slapp å være eksponert for andre klatreres mulige feiltrinn.

På et tidspunkt koplet også serberen Dren Mandic seg fri fra tauet mens han var i bevegelse – enten for å passere en annen klatrer, eller muligens for å gå til siden og løse et problem med stegjernene eller oksygenflaska. Mens han var løs, mistet han fotfestet og falt kast i kast nedover Flaskehalsen og ut på snøflanken nedenfor – men stoppet til slutt, satte seg opp igjen og vinket til klatrerne oppe i Flaskehalsen. Serberne og Mandics høydebærere snudde og gikk nedover for å hjelpe, mens resten fortsatte oppover.

Problemene og misforståelsene med tauene hadde skapt en forsinkelse på anslagsvis 2-3 timer for de fleste, og opp gjennom Flaskehalsen og utover traversen steg frustrasjonen over det lave tempoet i køen. På lite isopptak i overkant av traversen, et par meter høyt, ble tre av de fem koreanerne stående og streve opp mot en time, og klatrerne bak måtte vente. Rolf og Øystein gikk tomme for oksygen, og begynte å diskutere om de skulle snu. Men rundt kl 15 var de fremste i køen omsider oppe på brefronten og ute av tauene.

Klatrere i overgangen mellom Flaskehalsen og traversen. Alberto Zerain sitter helt ute til venstre og venter etter å ha lagt ut tau forbi det bratteste partiet. Deretter følger fire klatrere fra det koreanske laget og Øystein Stangeland, i blå trøye. Foto: Lars Nessa.

Fredag ettermiddag, toppen

Samtidig nådde Alberto Zerain toppen alene og som den første, og vendte raskt nedover igjen. De øvrige klatrerne lå nå et godt stykke bak Zerain, med de norske langt framme. Helt knirkefritt gikk det ikke. Både Rolf og Øystein hadde nå problemer med oksygenet, muligens på grunn av sviktende regulatorer på flaskene. Rolf gikk tom og følte seg ikke på topp, og Øystein var også tom og dehydrert. Øystein måtte også se et annet problem i øynene. Et sted lengre ned hadde hodelykta falt ut av sekken hans og var borte. Konsekvensen var at han *måtte* ned før det ble mørkt. For å ha marginen inne, valgte han til slutt å snu i overkant av hengebreen, omtrent samtidig med at Zerain kom nedover igjen rundt kl 16-16.30. Begge to var nede i leir 4 igjen omtrent ved solnedgang.

De andre norske fortsatte uten å sette noen bestemt snutid, men bestemt på at de skulle være nede ved de faste tauene igjen før det ble mørkt. Rolf fikk oksygenflaska til Cecilie, men uten at det gikk så mye lettere for ham. Han fortsatte mest for å gi moralsk støtte til Lars og Cecilie, som begge var i god form og oppsatt på å nå helt opp.

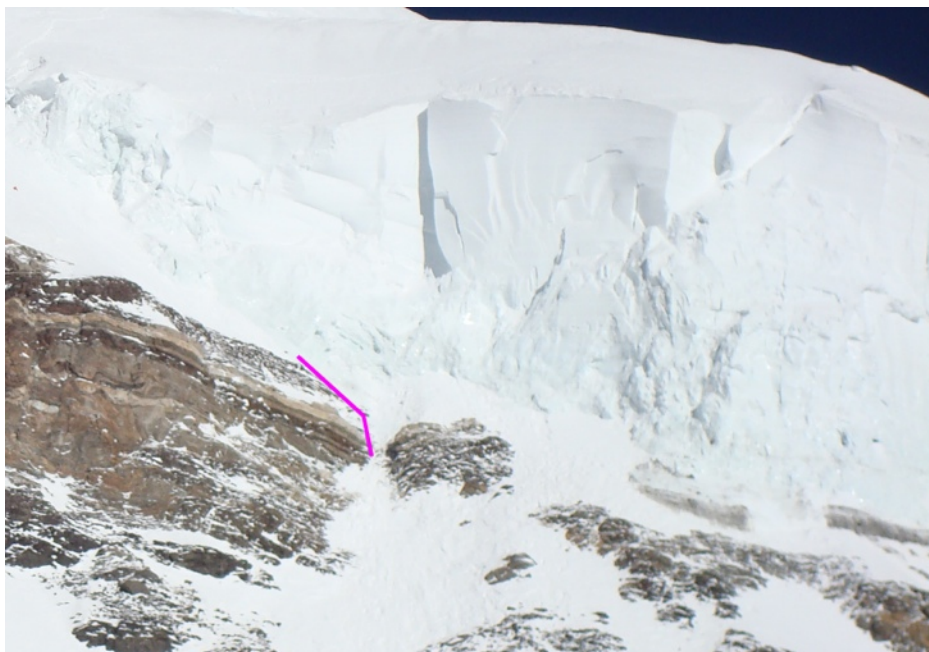
Klatringen over hengebreen og opp til toppen gikk usikret, og klatrerne kunne gå i sitt eget tempo. Rundt kl 1730 var Lars oppe, og Cecilie fulgte like etter. Pasang Lama fra den koreanske ekspedisjonen var på toppen da Lars kom opp, og Jumich Bhote og fem koreanere fra samme ekspedisjon fulgte like bak. Hollenderne og de fleste andre lå bak i sporet. Cecilie og Lars – de første norske noensinne på K2 – gratulerte hverandre, tok sine bilder og begynte nedturen etter en liten halvtime, ca kl 18. De var de første til å vende nedover fra toppen etter Zerain, som lå to-tre timer foran. Rundt 40-50 høydemeter under toppen møtte de Rolf, som ganske enkelt snudde og slo følge nedover. Han anså at ekspedisjonen allerede var en suksess, og dagen var på hell så det begynte å bli knapt med tid for å komme seg sikkert ned igjen.

Det første skredet

De tre klatrerne holdt følge nedover, tok det med ro og passet på hverandre. Rundt kl 1930 kom de ned til de faste tauene på toppen av hengebreen. Det skumret, og etter den første rappellen kom hodelyktene på. Lars gikk først nedover og ventet så på de to andre. Videre nedover byttet han og Rolf posisjon etter Rolfs ønske. Cecilie gikk i midten. De rundet inn under breen, hvor Rolf var den første til å kople over til sikret gange bortover traversen. Mørket skapte ingen spesielle problemer; været var stille og stjerneklart, ruta videre ned kunne trygt gås med hodelykt, og stemningen var god og humoristisk.

De tre var nå alene inne på traversen. Lars, bakerst, var inne på et rappelltau mens Cecilie sto 20-30 meter foran ved en avbinding på det faste tauet og koplet om da hun kjente en rystelse og ble nappet i ubalanse. Noe skjedde inne i mørket framfor henne. Rolf kan ha vært 15 meter foran, og fra det ene øyeblikket til det neste var hodelykta hans borte. Israset hadde gått fra hengebreen, og Rolf var tatt. Lars gikk fram for å se, og fant tauet revet av foran den isskruen Cecilie sto ved. De faste tauene videre nedover viste seg å være feid vekk av raset.

Gjentatte rop fikk ingen svar, og de to som sto igjen måtte konstatere at det verste hadde skjedd. Etter å ha summet seg litt, fant de fort ut at de bare måtte komme seg nedover. De plukket fram to 6 mm tau som de hadde med for sikkerhetens skyld, bandt dem sammen til en lengde på rundt 50 meter, og forankret tauet i skruen der hovedtauet var kappet. Herfra kunne de skråklatre ned den bratteste delen av traversen med støtte fra tauet.

Skredet fredag kveld gikk like over Flaskehalsen. Streken viser omtrent hvor Cecilie og Lars rappellerte etter at de faste tauene var revet vekk. Foto: Lars Nessa.

Lars gikk først, ropte inn Cecilie da han kjente seg igjen nede ved det bratteste og mest utsatte partiet i Flaskehalsen, og fortsatte til tauet var slutt. Da hadde han nådd ned under klippebeltet til snødekt grunn. Herfra kunne de to klatre baklengs på fronttaggene til trygg snøbakke 30-40 meter lavere. Deretter gikk det greit å gå til leir fire mens de styrte mot blinkende lys som amerikanerne hadde satt opp i leiren. Rappeltauet ble hengende igjen på traversen, og andre klatrere bak dem tok seg seinere ned igjen ved hjelp av dette. Kl 23 møtte de Øystein i leiren og måtte sette ham inn i hva som hadde skjedd. De tre krøp i posene ved midnatt, men ingen fikk sove.

Lørdag morgen

Ved dag gry var alle på beina igjen. De norske fikk nå høre at både Mandic og Jehan Baig var omkommet og at flere andre satt fast i fjellet. De sistnevnte var synlige fra leir 4, og situasjonen så ikke dramatisk ut. To uthvilte sherpaer fra den koreanske ekspedisjonen var allerede på veg oppover for å hjelpe sine, og to klatrere fra den nederlandske ekspedisjonen var også på tur oppover igjen. Nordmennene kunne intet mer gjøre, pakket og bega seg ned. Seint dagen etter, søndag 3. august, tok de seg trygt ned til baseleiren.

Hva skjedde med de andre?

Det var ingen samlet ulykke som tok livet av de 11 på K2, men en serie av enkelthendelser. I skrivende stund mangler det fortsatt biter i puslespillet, men vi kan i alle fall slå fast at minst 7 ulike hendelser førte fram til den dystre summen, og at mange ulike årsaker var i spill.

Da Lars og Cecilie var på toppen, var alt tilsynelatende i skjønn orden med alle, selv om det seinere viste seg at to klatrere hadde omkommet allerede på formiddagen. Klatrerne som fulgte etter de norske kom svært seint til toppen, men været var ennå fint – sol og stille. Lars, Rolf og Cecilie gikk alene nedover fra toppen. De så koreanerne forlate toppen 20 minutter seinere og de traff noen andre på opptur, men ellers var de alene.

Dren Mandic og Jehan Baig

Mange hadde sett serberen Dren Mandic falle fra Flaskehalsen under turen oppover fredag morgen. Han tumlet minst 100 meter nedover snøfeltet under før han stoppet, men satte seg opp igjen og vinket til klatrerne oppe i Flaskehalsen. Dette bekreftes av de amerikanske klatrerne som nå var tilbake i leir 4. Fallet ble sett herfra, og de klatrerne som allerede hadde krøpet i teltene ble mobilisert ut. Radiokontakt oppover lot seg ikke etablere, og noen forvirrende og frustrerende minutter fulgte. Til slutt kom det radiomelding fra baseleiren om at det var en serbisk klatrer som hadde falt, og at han beveget seg og var i live. En svensk og en amerikansk klatrer samlet sammen en del utstyr og bega seg opp fra leir 4 for å assistere. Da de kom opp til ulykkesstedet, fant de imidlertid serberen død. To andre serbere og to pakistanske høydebærere befant seg på stedet. Den ene, Jehan Baig, var opprinnelig engasjert av en ekspedisjon fra Singapore, men ble sagt opp etter at ekspedisjonen kom på fjellet. I stedet ble han engasjert av Hugues d'Aubarede da denne bestemte seg for å forlenge oppholdet og trengte forsterkninger. De seks klatrerne bestemte seg for å gjøre et forsøk på å ta Mandic ned til leir 4 for en verdig begravelse. På veg ned kom situasjonen ut av kontroll da Baig snublet i stegjernene, falt og ble hengende etter tauet som var i bruk til å fire ned liket. Samtidig mistet også en av serberne fotfestet, og situasjonen ble kritisk for alle. Baig klarte ikke å få satt isøksa eller å ta seg inn igjen, mistet til slutt taket i tauet og gled utfor et stup. De andre ga opp redningsforsøket og tok seg ned til leir fire uten tau.

Fredag kveld, toppen

Etter dette gikk alt bra fram til Rolf ble tatt av raset fra hengebreen. De fleste klatrerne var imidlertid svært seint ute.

Spanjolen Alberto Zerain var oppe 2-3 timer før alle andre, og kom seg greit og i god tid ned igjen til leir fire. I tillegg til Lars og Cecilie var de neste på toppen sherpaene Pasang Lama og Jumich Bhote og fem koreanere – Go Mi Sun, Kim Jae Soo, Park Kyeong Hyo, Kim Hyo Kyeong og Hwang Dong Jin – alle fra samme ekspedisjon. Litt etter fulgte også Chhiring Dorje, en av klatrerne fra den amerikanske ekspedisjonen. Sherpaen Chhiring hadde blitt med Pemba ut tidlig om morgenen, og lå derfor langt foran de andre klatrerne fra sin egen ekspedisjon. Han var den eneste fra denne ekspedisjonen som fortsatte til toppen etter problemene om morgenen.

De siste på toppen var, i sannsynlig rekkefølge, franskmannen Hugues d'Aubarede og høydebæreren hans, Karim Meherban fra Pakistan, så i litt spredt orden iren Gerard McDonnell, sherpaen Pemba Gyalje og nederlenderne Cas van de Gevel og Wilco van Rooijen – alle fra samme ekspedisjon – og til slutt den italienske fjellføreren Marco Confortola som den aller siste kl 1915, kort tid før det ble mørkt. På toppbildene av Confortola er sola gått ned.

Trygt ned

Tre av de fire sherpaene – Pemba Gyalje, Pasang Lama ("Lille Pasang") og Chhiring Dorje – ser ut til å ha vært de første som kom ned mot Flaskehalsen etter de norske. Sannsynligvis skjedde det par timer etter raset, rundt kl 22. Pemba og Pasang lå først, men ble stående der raset hadde revet av tauet fordi Pasang hadde mistet isøksa. Da Chhiring tok dem igjen, skar han løs noe av tauet og sikret Pasang til seg selv. Deretter kunne alle tre ta seg ned den kritiske passasjen, muligens med hjelp av det norske tauet. Et lite stykke bak fulgte også nederlenderen Cas. De fire var nede i leir 4 rundt kl 0130, 2-3 timer etter Lars og Cecilie.

Seinere på natta klarte også to av koreanerne, Go Mi Sun og Kim Jae Soo, å ta seg ned til leir 4. Jumich og de tre siste koreanerne kom ikke så langt.

Hugues d'Aubarede og Karim Meherban

Cas van de Gevel oppgir at han passerte d'Aubarede et sted litt nede på traversen rundt kl 2230. Hugues d'Aubarede, en fransk eventyrer i 60-årene, holdt sakte tempo og lot villig van de Gevel slippe forbi. Kort etter – i mørket – kunne Cas høre at Hugues falt, uten så mye som et utrop. Han forsvant utfor og ble borte.

Meherban må ha vært i nærheten, men ble ikke sett av Cas. Han antas å ha falt utfor like etter d'Aubarede, men etter alt å dømme har ingen sett eller registrert dette. Noen hevder også å ha sett en person på oversiden av hengebreen dagen etter, langt ute av kurs, og dette kan ha vært Meherban. Under alle omstendigheter forsvant han sporløst.

Et koreansk fall

Park Kyeong Hyo, Kim Hyo Kyeong og Hwang Dong Jin, de tre siste koreanerne, kom seg aldri ned til Flaskehalsen. Like under toppen av de faste tauene, ved inngangen til traversen, har de på en eller annen måte falt og blitt hengende i tauet. De kan ha blitt truffet av et isras, men mer sannsynlig er det at en av dem har falt på det lille isopptaket ved toppen av hengebreen og trukket de andre to med seg. Marco Confortola, som befant seg over dem, forteller at han så tre hodelykter under seg som plutselig forsvant. Koreanerne klarte ikke å løse situasjonen selv, og ble hengende hjelpeløse på tauet til McDonnell, Confortola og van Rooijen fant dem lørdag morgen.

Sherpaen Jumich Bhote hørte til samme ekspedisjon, og ble sannsynligvis også værende på fjellet natta over. Det er uklart hva som egentlig skjedde med ham. Noen kilder hevder at han holdt seg sammen med de tre som hadde falt i håp om eller forsøk på å assistere dem, men verken Confortola eller van Rooijen nevner noe om at de så ham dagen etter da de kom ned til koreanerne. Jumich kan eventuelt ha vært den personen

som ble sett ute av kurs på oversiden av hengebreen på lørdagen, hvis dette ikke var Meherban. Men det er ingen som angir at de faktisk har sett Jumich etter at toppen ble forlatt.

Natt til lørdag, bivuakk

Et avtalt opplegg med bambusmerking av ruta nedover mot traversen hadde sviktet på formiddagen, muligens "lost in translation" på samme måte som sikringen av ruta. Dette var kanskje en medvirkende årsak til at McDonnell, Confortola og van Rooijen måtte bivuakkere, siden de ikke klarte å finne de faste tauene ned under hengebreen.

McDonnell og Confortola stoppet omtrent der de så og/eller hørte koreanerne falle, og ble litt etter tatt igjen av van Rooijen. De prøvde seg videre nedover, men var ute av stand til å finne de faste tauene. I stedet grov de seg ned i hver sin sittegrep, og ble her til daggry i en konstant kamp mot kulda og søvnen.

Ved midnatt var det disse tre som fortsatt befant seg over traversen og Flaskehalsen, i tillegg til de tre koreanerne som hang på tauet nær toppen av traversen, samt Jumich Bhote og muligens Karim Meherban.

Lørdag morgen

De tre europeerne satte seg i bevegelse igjen ved daggry, og klarte etter en del leting å finne de faste tauene. Hva som videre skjedde er noe uklart, men nederlenderens egen beretning antyder at Wilco van Rooijen var først nede ved de tre hjelpeløse koreanerne. Han fant dem i en elendig forfatning, hengende i en floke på tauet, delvis opp ned og minst en av dem halvt eller helt bevisstløs. En annen hadde mistet vottene og en sko. Wilco ga ham et par hansker, og fikk visstnok høre på stedet at hjelp var undervegs fra leir 4.

Selv var Wilco nå blitt delvis snøblind, og skjønnte at han selv måtte komme seg ned før det ble for seint. Snøblindheten gjorde ham desorientert. På veg nedover gikk han først feil, og måtte oppover igjen mot koreanerne for å komme på rett kurs igjen. Her kunne han se at Marco Confortola og Gerard McDonnell var hos koreanerne, men fikk ikke kontakt med dem. Wilco fortsatte nedover alene.

Marco og Gerard ble ved koreanerne en god stund i et fåfengt forsøk på å hjelpe. Koreanerne selv var i for dårlig forfatning til å bidra. Timene gikk, og til slutt var både Gerard og Marco utslitt. Gerard gikk litt opp, muligens i et siste forsøk på å frigjøre koreanerne, mens Marco måtte innse at han ikke kunne bidra mer og bega seg nedover. Dette var åpenbart traumatisk for Confortola, selv fjellfører og engasjert i den italienske fjellredningstjenesten. På en eller annen måte klarte han å komme seg ned Flaskehalsen for egen hjelp, før han til slutt kollapset og falt i søvn i snøen.

Traversen fotografert fra leir 4 lørdag morgen (Lars Nessa). Fem klatrere kan ses oppe under det lille isopptaket ved utgangen av traversen. Det er nærliggende å tro at dette er koreanerne Park, Kim og Hwang, samt Confortola og McDonnell. Spørsmålet er i så fall hvorfor van Rooijen og Jumich Bhote ikke er synlige i bildet. Det som ser ut som en ryggsekk et stykke under de fem, kan muligens være en sittende klatrer, i så fall antakelig van Rooijen. Ytterligere en klatrer kan være skjult bak en isbulk like over gruppen på fem.

Bildet viser i tillegg et sett av fotspor som går ut over hengebreen til et punkt rett over det store isdiederet direkte over Flaskehalsen. Derfra går sporene tilbake mot hovedsporet, for så å bli borte. Sporene kan stamme fra Meherban eller Jumich Bhote, eller også fra en av europeernes leting etter nedgangen til traversen. Muligens var dette samme person som ble sett i silhuett fra leir fire på lørdag morgen.

Et annet bilde tatt på samme sted og tid viser to grupper a to klatrere som er på veg oppover skulderen mot Flaskehalsen – sannsynligvis de to unnsetningsekspedisjonene med Cas, Pemba, Tsering og Pasang Bhote.

Unnsetningsforsøk ender galt

Ved dag gry lørdag morgen var det klart at 9 av de 18 som hadde vært på toppen ennå var savnet i leir 4 (inkludert d'Aubarede og Meherban). Nederlendernes koordinator i baseleiren, Roeland van Oss, begynte å organisere ressurser til hjelp i situasjonen, så som

kommunikasjonslinjer og medisinsk beredskap. Men de eneste som kunne gjøre noe direkte i situasjonen, var de til dels utslitte klatrerne i leir 4. Det ser ut til at to uavhengige tomannslag gikk ut herfra om morgenen: Sherpaene Tsering Bhote og Pasang Bhote ("Store Pasang") fra den koreanske ekspedisjonen gikk ut for å hjelpe Jumich, Park, Kim og Hwang, mens Pemba og Cas gikk ut etter Wilco, Gerard og Marco.

Lørdag ettermiddag

Herfra er hendelsenes rekkefølge ganske uklar og beretningene til dels motstridende. Det som synes klart, er at Marco kom seg ned under Flaskehalsen mens Gerard ennå var oppe hos Park, Kim og Hwang. På et punkt han selv anslår til 400 meter under ulykkesstedet, ble han vekket opp fra døsen av et stort smell, snudde seg og fikk se "en foss av is" komme ned fra hengebreen. I raset mente han å kunne se de tre koreanerne og også Gerards støvler.

Marco fortsatte videre nedover, satte seg og døset av igjen. Noe seinere ble han funnet av Pemba, som ga oksygen og fikk ham på beina igjen. Så løsnet nok et ras fra hengebreen og feide rett forbi dem. Marco ble truffet og nær dratt med, men Pemba klarte å holde ham.

I samme tidsrom var Pasang Bhote og Tsering Bhote på veg oppover mot koreanerne og Jumich. Angivelig har disse snakket med Pemba der Marco ble funnet, og så fortsatt videre oppover. Herfra spriker kildene mht hva som skjedde. I følge Marco var koreanerne allerede tatt av raset tidligere på dagen sammen med Gerard McDonnell, men Marco var omtåket av utmattelse og oksygenmangel på dette tidspunktet, og kan ha sett eller husket feil. Ifølge andre kilder gikk Pasang og Tsering videre etter møtet med Pemba og Marco, forserte Flaskehalsen og traversen og fant koreanerne og Jumich der disse hadde tilbrakt natta. Deretter klarte de angivelig å få med seg Jumich og to av de tre koreanerne over traversen og ned i Flaskehalsen igjen. Så brak det løs fra hengebreen nok en gang.

En annen kilde hevder at dette raset gikk da Tsering og Pasang "var nesten oppe ved" koreanerne, og også at det var det samme raset som nær tok med seg Marco og Pemba lenger ned. Det er altså uklart om det gikk to eller tre ras denne dagen, når de gikk og hvem som ble tatt. Under alle omstendigheter ble Pasang Bhote, Jumich, Park, Kim og Hwang borte. Tsering klarte seg.

Lørdag ettermiddag og søndag

Marco ble til slutt hjulpet ned til leir 4 av Pemba. I løpet av et par dager ble han assistert helt ned til baseleiren, og evakuert med helikopter til Skardu hvor han fikk behandling for frostskafer og utmattelse.

Wilco van Rooijen, snøblind, var på tur alene nedover mot leir 4, og gikk seg vill enda en gang på ettermiddagen. Til slutt måtte han bivuakkere nok en gang, nå på et punkt nedenfor leir 4. På søndagen ble han til slutt funnet, tatt hånd om av Cas og Pemba og

geleidet ned til leir 3. Herfra fikk han støtte av flere til baseleiren, og også han ble evakuert til Skardu.

Mange hendelser

I alt 11 klatrere omkom i løpet av et drøyt døgn fra morgenen 1. august til ettermiddagen 2. august. I nyhetsoppslagene like etter kunne det virke som om de fleste av disse ble tatt av det første raset fredag kveld, eller ble sittende fast over Flaskehalsen da det første raset feide vekk de faste tauene. Nå i ettertid ser vi at hendelsesforløpet var langt mer sammensatt, og til dels hadde helt andre årsaker. Dødsfallene skyldtes 7 eller 8 ulike enkelthendelser:

- Tre personer omkom i simple fallulykker (Mandic, Baig, d'Aubarede)
- En ble tatt av isras mens han var på trygg veg ned fredag kveld (Bae)
- Fem ble tatt av to eller tre ulike isras på lørdag, etter ufrivillig overnatting på fjellet (McDonnell, Park, Kim, Hwang, Jumich)
- En ble tatt av det siste raset under et unnsetningsforsøk (Pasang Bhote)
- En forsvant sporløst (Meherban), sannsynligvis falt utfor

I ettertid vet vi også at de ufrivillige overnattingene på fjellet hadde lite eller ingenting å gjøre med raset som tok Rolf Bae. Sju eller åtte personer ble værende over Flaskehalsen natt til lørdag, av ulike årsaker:

- McDonnell, Confortola og van Rooijen fant ikke de faste tauene fordi det var blitt mørkt da de kom ned mot inngangen til traversen (og planlagte merkeflagg var ikke satt opp).
- Park, Kim og Hwang falt ved inngangen til traversen, ble hengende i tauet og klarte ikke å komme seg ut av situasjonen.
- Jumich Bhote ble muligens værende fordi han ikke ville forlate de tre koreanerne, men i realiteten er det usikkert hvor han oppholdt seg gjennom natta.
- Karim Meherban kan ha bivuakkert, i så fall av ukjent årsak.

Åpne spørsmål

I det ytre er årsakene til dødsfallene enkle. Tre eller fire klatrere omkom i simple fallulykker, grunnleggende sett fordi de var ute i forhold de av ulike grunner ikke mestret (oksygenmangel, utmattelse) og ikke hadde sikret seg tilstrekkelig mot. De siste sju (eller åtte) ble tatt av isras fra hengebreen, simpelthen fordi de var ”på riktig sted til feil tid”. Det må likevel slås fast at de tre omkomne koreanerne hadde havnet i en umulig situasjon allerede før raset eller rasene tok dem. Indirekte førte dette i sin tur til vanskeligheter for Jumich, Wilco, Gerard, Marco og det ene unnsetningslaget fra leir 4.

Mange spørsmål er ennå åpne. Det mest umiddelbare er hvorfor rasene begynte å gå fra hengebreen etter mørkets frambrudd på fredagen. Det var ikke spor av tidligere ras da klatrerne var på veg oppover fredag morgen, så hvorfor skjedde det så mye natt til lørdag og videre utover lørdagen? Her kan vi bare spekulere, men den faktoren som er mest iøynefallende i ettertid, er det usedvanlig varme været på toppdagen – vindstille og med

intens solinnstråling. Oppvarming av brefronten eller termiske spenninger kan ha satt ismassene i bevegelse og utløst rasaktiviteten. Men samtidig må det slås fast at en hengebre i et nedbørsrikt område aldri er uten risiko for utrasing.

Utover dette kan mange refleksjoner gjøres om omstendighetene rundt ulykkene, særlig det at de fleste klatrerne var svært seint oppe på toppen. I betraktning av de usedvanlig gode værforholdene, kunne dette til dels forsvares. De norske klatrerne passet på å komme seg ned til de faste tauene mens det ennå var lys nok til å finne dem greit, de gikk med hodelykter en vindstille og stjerneklar kveld, og de ville ha kommet seg trygt ned om ikke raset hadde gått. Men andre fikk en ufrivillig overnatting nettopp fordi de var seint ute.

Alle forsinkelsene på vegen oppover, problemene med tau og merkeflagg og kødannelsen i Flaskehalsen har fått mye oppmerksomhet i forbindelse med ulykkene. Disse faktorene kan ikke sies å ha vært utløsende, men var uheldige av flere grunner: De førte til at mange av klatrerne måtte oppholde seg svært lenge i det eksponerte området under hengebreen, og de bidro til ufrivillige overnattinger. Framfor alt førte de til at klatrerne fikk en svært lang turdag oppe i stor høyde der de måtte tøye marginene mot utmattelse, oksygenmangel og dehydrering. Klatrerne som gikk uten oksygen var nær ytelsesgrensene sine allerede i utgangspunktet; de som gikk med fikk uvegerlig en smell da oksygenet tok slutt. I begge tilfeller ble både den fysiske og mentale yteevnen ubønhørlig svekket etter hvert som tiden gikk. For den som går gjennom beretningene fra de to skjebnesvangre dagene, er det slående hvor mye vanskeligere det er å få overblikk over det som skjedde på lørdagen enn det som skjedde dagen før. Framstillingene fra den andre dagen er mer usammenhengende og langt mer sprikende. Antakelig har det helt konkrete årsaker – oksygenmangel og utmattelse.

Forsinkelsene og koordineringsproblemene sprang ut av språkproblemer, enkle misforståelser, sykdom, komplisert koordinering mellom nokså mange parter, sprikende oppfatninger av hva det var riktig å prioritere og til dels pulverisering av ansvar, i korthet faktorer som ingen enkeltpersoner eller enkeltekspedisjoner egentlig kan klandres for. Med mange klatrere på fjellet og et trangt værvindu *måtte* innsatsen på toppdagen koordineres, og med mange involverte parter uten felles språk *måtte* det bli komplikasjoner i koordineringen. Det var ikke naturlig i denne sammenhengen å utnevne et formelt lederskap, men kanskje er det nettopp det som må til for å sikre at planen blir gjennomført når forutsetningene er så komplekse.

Det har også vært innvendt at klatringen over leir 4 skulle kunne gjøres usikret og at dette var normen fram til 1990-tallet. Men det er vanskelig å se for seg at nesten 30 klatrere skulle kunne klatre Flaskehalsen og traversen samtidig og på en sikker måte uten bruk av faste tau. Det kan også slås fast at de faste tauene faktisk berget liv denne morgenen.

Flere andre faktorer har også vært medvirkende, men dette er ikke stedet for å spekulere videre i detaljer – det kan vanskelig gjøres uten å samle all tilgjengelig informasjon

gjennom direkte samtaler med flest mulig av de involverte. Her har hensikten bare vært å kartlegge faktiske hendelser og kronologi så langt det er kjent.

Etterord

Rolf Bae er ikke funnet. Vi her hjemme må bare innse at vi har fått en svært, svært trist utgang på det som var et meget godt forberedt og lenge etterlengt forsøk på å bestige verdens mest krevende fjell – krevende dessverre i dobbel forstand. I det ene øyeblikket blomstrende livsglede i full utfoldelse – i det neste, ingenting. All medfølelse går til de etterlatte etter Rolf, som var en meget flott representant for norsk klatresport.

Kilder

- Samtaler med Bjørn Sekkesæter, Lars Nessa og Øystein Stangeland
- Intervjuer med de nederlandske klatrerne i avisen Trouw
- Den nederlandske ekspedisjonens egen beretning på <http://www.noritk2.nl>
- K2climb.net
- Fredrik Strängs beretning på <http://www.friflyt.no/index.php?pagenr=12&artidnr=55627>
- En sammenfatning av Ed Douglas i The Guardian, <http://www.guardian.co.uk/sport/2008/aug/31/9>
- Nick Rices blogg på http://www.nickrice.us/index_files/k2dispatch67.htm
- Singapore Mountaineers, <http://www.singaporemountaineers.com/>
- Diverse nyhetsoppslag
- ”Perfect Chaos”, Freddie Wilkinsons oppslag om hendelsene i Rock & Ice nr 173, november 2008
- Enkelte andre nettsteder som gir visse enkeltopplysninger, men ellers mindre dekkende beskrivelser av hendelsesforløpet.

Oversikt over klatrere som var involvert over leir 4 den 1. august

Tabellen på neste side gir en oversikt over klatrere som var involvert i toppforsøk eller redningsforsøk over leir 4 i løpet av 1. og 2. august. Sannsynligvis mangler det enkelte navn i oversikten. Klatrere som nådde toppen er markert med omtrentlig angivelse av tidspunktet da toppen ble nådd. Navn på omkomne er markert med blå skrift.

Ekspedisjon/navn	Topptidspunkt	Merknad
Spania		
Alberto Zerain	1500	Til L4 ca kl 20
Norge		
Øystein Stangeland		Snudde over hengebreen, ca kl 15
Rolf Bae		Tatt av skred over Flaskehalsen ca 20.30
Lars Nessa	1720	Til L4 ca kl 23
Cecilie Skog	1735	Til L4 ca kl 23
Sør-Korea		
Go Mi Sun	Ca 1740	Til L4 natt til 2.8.
Kim Jae Soo	Ca 1740	Som Go
Pasang Lama, NEP	1715?	Som Go
Jumich Bhote, NEP	1730	Antakelig bivuakk over traversen; tatt av skred 2.8.
Park Kyeong Hyo	Ca 1740	Falt ved inngang traversen 2230, tatt av skred 2.8.
Kim Hyo Kyeong	Ca 1740	Som Park
Hwang Dong Jin	Ca 1740	Som Park
Pasang Bhote, NEP		Ikke med på toppforsøket. Tatt av isras under unnsetningsforsøk 2.8.
Tsering Bhote, NEP		Ikke med på toppforsøket. Overlevde isras under unnsetningsforsøk 2.8.
Nederland ("Norit")		
Jelle Staleman		Snudde under Flaskehalsen
Cas van de Gevel	1900	Til L4 natt til 2.8.
Pemba Gyalje, NEP	1835	Til L4 natt til 2.8.
Gerard McDonnell, IRL	1900	Bivuakk over hengebreen, tatt av isras 2.8.
Wilco van Rooijen	1900	Bivuakk 2 netter, kom ned til L3 3.8.
USA/internasjonale		
Chhiring Dorje, NEP	1837	Til L4 natt til 2.8.
Mike Farris, USA		Snudde tidlig fredag
Paul Walters, AUS		Snudde tidlig fredag
Fredrik Sträng, SVE		Snudde tidlig fredag
Eric Meyer		Snudde tidlig fredag
Chris Klinke		Snudde på traversen
Italia		
Roberto Manni		Snudde i Flaskehalsen
Marco Confortola	1915, sist av alle	Bivuakk over hengebreen, til L4 2.8.
Serbia		
Dren Mandic		Falt i Flaskehalsen fredag formiddag
Øvrige serbere (2?)		Snudde fra FH etter Mandics fall
Frankrike/internasjonale		
Nick Rice, USA		Siste ut fra L4, snudde tidlig
Jehan Baig, PAK		Falt under FH fredag formiddag, i forsøk på å ta ned Mandic
Hugues d'Aubarede	1900	Falt fra traversen ca 2230
Karim Meherban, PAK	1900	Uklart, antas å ha falt utfor fredag kveld
Singapore		
Ekspedisjonen lå i L3 den 1. august, og ble værende her for å assistere klatrere på veg ned da meldingen om raset i Flaskehalsen nådde dem.		